

KÜRT SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ VE OMBUDSMANLIK

Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOGLU¹

15 Haziran 2012 tarihinde TBMM tarafından kabul edilen Kamu Denetçiliği Kurumunun Kürt sorunu gibi önemli bazı problemlerin çözümünde katkıları olabilir.

12 Eylül 2010 tarihinde yapılan halk oylaması ile halkın yaklaşık % 58'i tarafından kabul edilen Anayasa değişikliği oylaması sonucunda Kamu Denetçiliği Kurumunun anayasal bir kurum olarak kabulü bir milattır. Anayasa Mahkemesinin vesayetçi bir anlayışla iptal ettiği 2006 tarihli Ombudsmanlık Yasasının yerine hazırlanan kanun 15 Haziran 2012 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiştir.

Kamu Denetçiliği Kurumu, gerçek ve tüzel kişilerin idarenin işleyişi, her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışları ile ilgili şikâyetlerini, **insan haklarına saygı** yönünden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmak amacıyla kurulmuştur. Kurum TBMM Başkanlığına bağlı olup **kamu tüzel kişiliğini haizdir ve özel bütçelidir.**

Kanuna göre, hiçbir organ, makam, merci veya kişinin, başdenetçiye ve denetçilere görevleriyle ilgili olarak emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz. Kurumun bağımsızlığı yasa ile teminat altına alınmıştır. Kurumun inceleme ve araştırma konusu ile ilgili olarak istediği bilgi ve belgelerin verilmesi zorunludur.

Kanun ile korunmak, kamu denetçisine görevini yürütürken diğer kurumlarla olan ilişkilerinde büyük destek sağlar.

Kamu denetçisi her açıdan yüksek standartlara sahip olmalıdır. Çünkü gerek ilgileceği vakaların miktarı ve içeriği nedeniyle kaldırması gereken ağır iş yükü, gerekse maruz kalacağı politik ve diğer baskılar nedeniyle Ombudsman; hem hukuka son derece hâkim, kişilik bakımından olgun, her koşul altında tarafsızlığını muhafaza eden, dürüst, görevine bağlı bir insan olmalıdır. Bu bağımsızlık, kamu denetçisinin fikirlerinin tarafsızlığına kamuoyu tarafından duyulan güvenin sarsılmaması açısından önemlidir.

Kamu denetçisi Parlamento tarafından Parlamento'yu temsil etmek üzere seçilmiştir. Kamu denetçiliği kurumunun düzgün çalışması için Parlamento ve kamu denetçisi arasında çok iyi bir iş ilişkisinin varlığı vazgeçilemez bir

---

¹. Anayasa Hukukçusu, RTUK Üyesi, UNESCO İnsan Hakları Komitesi Üyesi-ANKARA.

ön koşuldur. Bu iyi iş ilişkisinin sağlanması büyük miktarda kamu denetçisinin faaliyet gösterdiği anayasal veya yasal çerçeveye dayanır.

Kamu kurumları kamu denetçisi ile işbirliği içindedirler. Burada önemli olan nokta, kamu idaresinin kamu denetçisinin araştırmalarına karşı olumlu bir tutum benimsemesidir.

Kamu denetçisi **politik olarak tarafsızdır**: Kamu denetçisinin görevini yürütürken her türlü partizanlıktan uzak kalması görevinde başarılı olması için şarttır.

Kamu denetçisine **masrafsızca, kolayca, doğrudan ulaşılabilir**: Kamu denetçisine başvurmak için ücret talep edilemez. Karmaşık bir prosedür aranmaz. Koşulları taşıyan ve şikâyetin nedenini ve ilgili dokümanları içeren bir e-mail, telefon veya mektup yeterlidir. Başvuru şekli diğer mekanizmalara kıyasla çok kolay ve masrafsızdır.

Kamu denetçisi **her başvuru ile tek tek ilgilenir**: Kamu denetçisi bir şikâyet asılsız olsa bile, şikâyetçiye cevap vererek neden asılsız olduğunu açıklar veya şikâyet denetim alanı dışında ise, şikâyetçiye başka ne gibi yollara başvurabileceğini açıklar. Her başvuru ile tek tek ilgilenir.

Kamu denetçisinin soruşturmaları sonucunda yönetime yaptıkları öneriler yönetim tarafından benimsenmezse, zorlama yetkilerinin bulunmaması nedeniyle, olay ve öneriler Parlamenta bildirilmekte ve aynı zamanda kamuoyuna açıklanmaktadır. Parlamenta bilgi verme ve kamuoyuna açıklama yıllık raporlarla olduğu gibi önemli olaylarda özel raporlar düzenlenerek de yapılmaktadır.

Kamu denetçisinin yargı ile ilişkileri büyük bir dikkat gerektirmektedir. Kamu denetçisi işlevleri gereği Hakime yakın bulunmaktadır. Fakat yetkileri ve müdahalelerinin yapısı gereği işlevi temelden ayrılmaktadır. Kamu denetçisi yargı kurumlarınca çözümlenmesi zorunlu olan ve hukuk temeline dayanan ihtilaflara karışmamaktadır. Ama özgürlük, iyi yönetim (fair government) ve hakkaniyet (equity) adına çözümler önermektedir. Ülkelere göre yargı otoritelerine paralel olarak ya da onların dışındaki şikâyetleri kabul etmekte, bazen de yargısal yönetimin işlemlerini denetleyebilme yetkileri gereği yargı yönetimine müdahale edebilmektedir.

Yapılan başvurulardan; a) Belli bir konuyu içermeyenler, b) Yargı organlarında **görülmekte olan** veya yargı organlarınca **karara bağlanmış** uyuşmazlıklarda denetçilerin yetkisi yoktur. Ayrıca; a) Cumhurbaşkanının tek başına yaptığı işlemler ile re'sen imzaladığı kararlar ve emirler, b) Yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemler, c) Yargı faaliyetlerine ilişkin işlemler ile yargı mensuplarının işlem ve eylemleri ve ç) Türk Silâhlı Kuvvetlerinin salt askerî hizmete ilişkin faaliyetleri, Kurumun görev alanı dışındadır.

Kararlarının sonuçları; eleştiri, yönetimi daha önceki kararlarını yeniden gözden geçirerek kaldırma veya değiştirmeye ikna, olayları kamuoyuna açıklayarak halkın demokratik denetimini sağlamaktan ibaret olan kamu denetçisi **denetim görevini** yerine getirirken çok geniş ama hassas yetkiler kullanmaktadır.

Kamu denetçiliğinin bu ve benzeri özellikleri göz önüne alındığında yastada belirtilen görevleriyle ilgili olarak ombudsmanlık, Kürt sorunu gibi önemli sorunların çözümünde neden olumlu rol üstlenmesin?²

---

²Kamu denetçiliği konusunda detay için bkz. H. T.Fendoglu, **Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011.